

УДК 343.36

*В.І. Тютюгін, канд. юрид. наук, професор;
Ю.В. Гродецький, канд. юрид. наук
Національна юридична академія України
імені Ярослава Мудрого, м. Харків*

**ПОГРОЗА АБО НАСИЛЬСТВО ЩОДО СУДДІ,
НАРОДНОГО ЗАСІДАТЕЛЯ ЧИ ПРИСЯЖНОГО:
КОМЕНТАР ДО СТ. 377 КК УКРАЇНИ**

Визначені законом засоби забезпечення особистої безпеки суддів, їх сімей, майна та інші форми їх правового захисту належать до гарантій незалежності й недоторканності суддів як носіїв судової влади. Одним з таких засобів правового захисту представників судової влади є встановлення в ст. 377 КК України кримінальної відповідальності за погрозу вбивством, насильством або знищенням чи пошкодженням майна щодо судді, народного засідателя чи присяжного, а також щодо їх близьких родичів у зв'язку з їх діяльністю, пов'язаною зі здійсненням правосуддя.

Основним безпосереднім об'єктом цього злочину є суспільні відносини, що забезпечують нормальну діяльність у сфері відправлення правосуддя. Додатковим безпосереднім об'єктом є життя, здоров'я, особиста безпека або власність суддів, народних засідателів, присяжних, а також їх близьких родичів.

До кола *потерпілих* від злочину, передбаченого цією статтею, належать: а) професійні судді; б) народні засідателі; в) присяжні; г) близькі родичі осіб, зазначених у пунктах «а», «б» і «в».

Відповідно до ч. 2 ст. 1 Закону України від 15 грудня 1992 р., № 2862-XII «Про статус суддів» професійні судді є посадовими особами судової влади, які згідно з Конституцією України наділені повноваженнями здійснювати правосуддя й виконувати свої обов'язки на професійних засадах у Конституційному Суді України й судах загальної юрисдикції [1; 1993. – № 8. – Ст. 56]. А за ч. 2 ст. 1 Закону «Про суддоустрій України» від 7 лютого 2002 р., № 3018-III судова влада реалізується шляхом відправлення правосуддя у формі цивільного, господарського, адміністративного, кримінального й конституційного судочинства [1; 2002. – № 27-28. – Ст. 180]. Звідси випливає, що товариські і третейські суди не належать до

державних органів судової влади, тому членів таких судів не можна відносити до професійних суддів, а значить, і до складу потерпілих від злочину, передбаченого ст. 377 КК. Відповідальність за погрозу вбивством, насильством або знищенням чи пошкодженням майна щодо членів товариських і третейських судів у зв'язку з їх діяльністю, а також щодо їх близьких родичів настає на загальних підставах, тобто як за злочини проти життя, здоров'я особи, власності тощо.

Як зазначено в п. 5 ст. 32 КПК України до суддів належать голова, заступник голови й судді відповідно Верховного Суду України, Верховного суду Автономної Республіки Крим, обласного, Київського й Севастопольського міських, міжобласного, районного (міського), міжрайонного (окружного), військового судів і народні засідателі.

Народними засідателями відповідно до ч. 1 ст. 65 зазначеного закону є громадяни України, які у випадках, визначених процесуальним законом, вирішують у складі суду справи разом з професійними суддями, забезпечуючи згідно з Конституцією України безпосередню участь народу у здійсненні правосуддя [1; 2002. – № 27-28. – Ст. 180]. За ч. 1 ст. 68 цього закону присяжними визнаються громадяни України, які у випадках, передба-

чених процесуальним законом, залучаються до відправлення правосуддя, забезпечуючи згідно з Конституцією України безпосередню участь народу у здійсненні правосуддя.

Участь народних засідателів і присяжних у відправленні правосуддя є їх громадянським обов'язком. При вирішенні всіх питань, пов'язаних з розглядом справи й постановленням судового рішення, народні засідателі мають такі самі права, як і професійний суддя. Передбачені законом гарантії незалежності й недоторканності професійних суддів поширюються на народних засідателів і присяжних на період виконання ними обов'язків по здійсненню правосуддя, що й зумовлює включення їх до кола потерпілих від цього злочину.

За ч. 2 ст. 2 Закону України від 23 грудня 1993 р., № 3781-XII «Про державний захист працівників суду і правоохоронних органів» близькі родичі – це батьки, дружина (чоловік), діти, рідні брати й сестри, дід, баба, онуки, посягання на життя, здоров'я, житло й майно яких перешкоджає працівникам суду і правоохоронних органів виконувати покладені на них законом обов'язків і реалізовувати надані права [1; 1994. – № 11. – Ст. 50]. Коло названих осіб у даній статті окреслено тільки стосовно працівників суду і правоохоронних

органів. Цих же осіб віднесено до близьких родичів й у п. 11 ст. 32 КПК, але їх перелік має вже універсальний характер, тобто може бути застосованим для встановлення близьких родичів щодо будь-яких осіб, у тому числі й до народних засідателів і присяжних.

Указаним законом для працівників суду і правоохоронних органів закріплено єдину систему особливих заходів державного захисту від перешкоджання виконанню покладених на них обов'язків й реалізації наданих прав, як і від посягань на життя, здоров'я, житло й майно названих осіб та їх близьких родичів у зв'язку зі службовою діяльністю цих працівників. Кримінальна відповідальність за злочинні посягання на зазначені цінності регламентована і в окремих статтях різних розділів Особливої частини КК, зокрема, за погрозу або насильство щодо працівника правоохоронного органу (ст. 345 КК) і щодо судді, народного засідателя чи присяжного (ст. 377 КК).

Якщо погроза чи насильство застосовуються щодо Голови чи судді Конституційного або Верховного Судів України чи вищих спеціалізованих судів у зв'язку з їх державною або громадською діяльністю як представників судової гілки влади, дії винного кваліфікуються за ст. 346 КК.

Згідно з ч. 1 ст. 377 КК склад злочину є *формальним*, оскільки він вичерпується вчиненням певного діяння, а настання тих чи інших наслідків перебуває за межами його об'єктивної сторони. Причому *об'єктивна сторона* цього злочину виявляється лише в активній поведінці – *діях*, які полягають у погрозі. Така погроза є усвідомленим, ясно вираженим і конкретним проявом у дійсності злочинного наміру винного, який висловлює її у зв'язку з діяльністю потерпілого щодо здійснення правосуддя. Вона повинна бути: (1) *наявною*, що стає фактом об'єктивної дійсності через певну поведінку винного; (2) *конкретною*, спрямованою на адресу певного кола потерпілих із числа осіб, зазначених у цій статті; (3) *зрозумілою*, тобто вираженою у формі, що однозначно сприймається потерпілим як загрозна; (4) *змістовною*, зміст якої полягає в погрозі (а) вбивством, (б) застосуванням іншого фізичного насильства або (в) знищенням чи пошкодженням майна. Для відповідальності за даною статтею достатньо, щоб зміст погрози відповідав хоча б одному із зазначених її видів.

Іноді погрози висловлюються в невизначеній формі, наприклад: «я ще з тобою розрахуюсь», «ми ще зустрінемося на вузькій дорозі» тощо. У таких ви-

падках для правильного тлумачення й оцінки змісту подібних висловлювань потрібно врахувати всю сукупність чинників, пов'язаних з ними. Так, необхідно брати до уваги: а) обстановку, місце й час, за яких ця погроза звучала; б) характер знарядь, які демонструвалися особою при висловлюванні погрози; в) дані про особу, яка вдалася до неї, її попередню поведінку; г) чи погрожував винний раніше вбивством, насильством, знищенням чи пошкодженням майна та ін. Якщо при такому комплексному аналізі й належній оцінці невизначеність форми погрози буде свідчити про зовнішню її завуальованість, але при цьому очевидними будуть її характер, спрямованість і зміст, то за наявності зв'язку з діяльністю потерпілого, пов'язаною зі здійсненням правосуддя, таку погрозу належить також кваліфікувати за ч. 1 ст. 377 КК.

Погроза може бути доведена до відома потерпілого в *будь-якій формі*: усно, письмово, демонстрацією зброї чи інших предметів, поштою, телефоном, факсом, від свого імені чи анонімно. Вона може бути виражена й у конклюдентних діях: мімікою чи жестами, але за умови, якщо характер цих рухів розкриває зміст погрози. В окремих випадках вона може бути виконана шляхом діяння. Приміром, особа

може підштовхувати потерпілого до краю прірви, або у відкриті двері рухомого потяга, хоча й без наміру завершити свою дію. Однак таке діяння в даному випадку має інформаційний характер – передає таким своєрідним чином потерпілому інформацію щодо можливого заподіяння шкоди його життю чи здоров'ю.

Як уже зазначалося, погроза може бути вчинена безпосередньо або передана (доведена до відома потерпілого) через інших (третіх) осіб. Проте висловлення погрози на адресу судді, народного засідателя чи присяжного або їх близьких родичів у присутності лише третіх осіб (за відсутності потерпілого) без наміру доведення таким способом змісту цих погроз до відома потерпілих не є злочином, передбаченим ч. 1 ст. 377 КК. Не будуть такі діяння злочином, навіть коли про це стало відомо потерпілим від осіб, які чули погрозу. Пояснюється це тим, що для останньої обов'язковим є намір довести її зміст до відома потерпілих. Тільки за цих умов відповідне діяння можна назвати погрозою. Без домагання зазначеної мети висловлювання щодо вчинення вбивства, застосування насильства або знищення чи пошкодження майна потерпілих становить собою виявлення умислу, яке може бути підставою для

попереджувальних дій, але не тягне за собою кримінальної відповідальності.

Погроза є *психічним впливом* на волю і свідомість потерпілого. І навіть якщо вона підкріплюється певним діянням (наприклад, демонстрацією зброї, підштовхуванням до прірви тощо), останнє є тільки способом передачі інформації потерпілому про можливе заподіяння шкоди йому, його близьким родичам чи їх майну.

Психічний вплив при погрозі за ч. 1 ст. 377 КК є своєрідним *психічним примусом*, тому що для винного важливо не стільки викликати в потерпілого почуття страху, побоювання, тривоги, невпевненості, скільки примусити його змінити поведінку, пов'язану зі здійсненням правосуддя, у напрямку, бажаному для винного. Отже, існують в такому разі усі підстави вважати, що злочин, передбачений цією статтею, виступає певним різновидом (спеціальним видом) втручання в діяльність судових органів. У таких ситуаціях статті 376 і 377 КК співвідносяться між собою як *загальна і спеціальна норма*, а при кваліфікації перевага надається останній і діяння винного повністю охоплюється ознаками ст. 377 КК.

Якщо під впливом такої погрози суддя, народний засідатель чи присяжний постанов-

ляють неправосудне судове рішення, їх дії можуть бути кваліфіковані за ст. 375 КК, а вчинення цього злочину за наявності погрози при призначенні покарання може бути враховано судом лише як обставина, що його пом'якшує (п. 6 ч. 1 ст. 66 КК). Якщо ж така погроза створювала стан крайньої необхідності, винний у постановленні неправосудного рішення під її впливом не підлягає відповідальності на підставі ст. 39 КК.

Коли в процесі реалізації умислу на заподіяння тілесних ушкоджень, нанесення побоїв або знищення (пошкодження) майна щодо судді, народного засідателя чи присяжного у зв'язку з їх діяльністю, пов'язаною зі здійсненням правосуддя, або їх близьких родичів винний висловлює щодо потерпілого ще й погрози такого ж самого змісту, вчинене охоплюється ознаками ч. 2 або ч. 3 ст. 377 чи ст. 378 КК і додаткової кваліфікації за ч. 1 ст. 377 КК не потребує. Якщо ж погроза вбивством, насильством чи фактичне завдання побоїв або тілесних ушкоджень заподіюється в процесі реалізації умислу винного на позбавлення життя тих самих потерпілих у зв'язку з їх діяльністю, пов'язаною з відправленням правосуддя, вчинене охоплюється ознаками ст. 379 КК і додаткової кваліфікації за ст. 377

КК не потребує. Таким чином, *ідеальна сукупність* зазначених злочинів неможлива.

У той же час слід мати на увазі, що у випадках, коли під час заповідання судді, народному засідателю чи присяжному у зв'язку з їх діяльністю, пов'язаною зі здійсненням правосуддя, або їх близьким родичам побоїв, легких, середньої тяжкості (ч. 2 ст. 377 КК) чи тяжких тілесних ушкоджень (ч. 3 ст. 377 КК) висловлюється ще й погроза знищенням або пошкодженням майна тих самих потерпілих, учинене утворює *ідеальну сукупність* злочинів, передбачених ч. 1 і ч. 2 чи ч. 3 ст. 377 КК.

Невдоволення діяльністю потерпілого, пов'язаною з відправленням правосуддя, може бути передумовою вчинення винним у різний час діянь, що містять ознаки злочинів, передбачених відразу декількома (різними) частинами ст. 377 КК. У такому разі вчинене містить ознаки *реальної сукупності* злочинів, які кваліфікуються за відповідними частинами однієї й тієї самої статті – 377 КК. Так, у судовій практиці мала місце справа, за якою суддя районного суду, розглянувши матеріали адміністративної справи, виніс ухвалу про повернення позивачеві позовної заяви й роз'яснив заявнику, що для вирішення да-

ного спору потрібно звернутися до суду за місцем його проживання. Ця особа, знаходячись у приміщенні суду, висловила своє незадоволення з приводу винесення зазначеної ухвали, при цьому погрожувала судді вбивством за прийняте рішення. Через декілька днів у службовому кабінеті того самого судді вона почала вимагати в останнього супровідний лист, яким справа направлена до апеляційного суду. Суддя відмов у наданні цього листа, посилаючись на існуючий порядок направлення скарг до апеляційної інстанції. Після чого між нею й суддею виник конфлікт, що супроводжувався погрозами на адресу судді. З метою його розв'язання й видворення цієї особи зі службового кабінету працівники суду викликали працівника міліції. Відмовившись підкоритися вимогам міліціонера залишити кабінет, злочинець взяв ножиці, що знаходились у кабінеті на столі секретаря, й, розмахуючи ними, наніс судді дві подряпини в районі лівого плеча, які було віднесено до легких тілесних ушкоджень. Вироком суду вказану особу визнано винною у вчиненні (крім іншого) злочинів, передбачених ч. 1 та ч. 2 ст. 377 КК України [4].

Учинене кваліфікується за ч. 1 ст. 377 КК незалежно від того, як сприймалася погроза

потерпілим і чи мав сам винний намір і можливість її виконати. Ось чому визнання діяння злочином не залежить від того, чи вплинула погроза на діяльність судді, народного засідателя або присяжного. Більше того, на відміну від ст.129 КК, для кваліфікації дій за ч. 1 ст. 377 КК наявність реальних підстав побоюватися реалізації погрози не є обов'язковою. Цей злочин визнається *закінченим* з моменту доведення останньої до відома потерпілого незалежно від того, чи вплинула вона на діяльність судді, народного засідателя чи присяжного, пов'язану з відправленням правосуддя, і чи були дійсно підстави побоюватися реалізації такої погрози.

Погроза будь-яким за ступенем тяжкості фізичним насильством охоплюється ознаками ч. 1 ст. 377 КК, за винятком погрози вбивством, яка виходила від члена організованої групи, і яка утворює сукупність злочинів, передбачених ч. 2 ст. 129 та ч. 1 ст. 377 КК.

Погроза, передбачена ч. 1 ст. 377 КК, полягає в обіцянці застосувати лише *фізичне насильство* (вбивство, тілесні ушкодження, катування, побої, незаконне позбавлення волі, посягання на статеву свободу особи тощо) або *знищити чи пошкодити майно*. Тому висловлення залякувань іншого *характеру*

(наприклад, обіцянка позбавити суддю яких-небудь благ чи привілеїв, відмовити в наданні житла, виступити в засобах масової інформації з критичними зауваженнями на адресу потерпілого щодо його діяльності, пов'язаної зі здійсненням правосуддя, розголосити ганебні відомості чи наклеп щодо його близьких тощо) не може кваліфікуватися за ч. 1 ст. 377 КК і за наявності необхідних підстав може розглядатися як злочин, передбачений ст. 376 КК, чи як підбурювання до вчинення іншого злочину – за ст. 375 КК.

На практиці інколи погроза висловлюється відразу стосовно декількох осіб. У таких випадках необхідно чітко встановити коло осіб, на адресу яких вона була спрямована, бо від цього залежить правильна кваліфікація вчиненого. Так, за однією зі справ особа була визнана судом винною у вчиненні злочинів, передбачених ч. 1 ст. 345 і ч. 1 ст. 377 КК за наступних умов. Підсудний, перебуваючи під конвоем у залі судових засідань під час проведення судового слідства по справі, з метою перешкодити здійсненню правосуддя і психологічно вплинути на суддю й помічника прокурора, який підтримував обвинувачення, дістав попередньо заготовлений уламок леза бритви, яким спочатку умисно спричинив собі тілесні

ушкодження у вигляді порізів живота. Після цього, утримуваний на підлозі працівниками міліції, він з метою забрати лезо бритви продовжував намір перешкодити правосуддю: почав уголос висловлювати на адресу судді й помічника прокурора неодноразові погрози вчинити й над ними таке саме фізичне насильство, а також висловив на їх адресу погрози фізичним насильством в разі продовження ними виконання службових обов'язків. Ці погрози вчинити фізичне насильство в залі суду мали усвідомлений, ясно виражений і конкретний прояв, як і конкретний намір їх реалізувати у зв'язку з діяльністю судді щодо відправлення правосуддя і помічника прокурора як державного обвинувача, який виконує службові обов'язки. Тому погроза стосовно судді була правильно кваліфікована за ч. 1 ст. 377 КК, а щодо помічника прокурора – за ч. 1 ст. 345 КК [5].

Погроза вбивством, насильством або знищенням чи пошкодженням майна щодо судді, народного засідателя чи присяжного у зв'язку з їх діяльністю, пов'язаною зі здійсненням правосуддя, а також їх близьких родичів часто поєднується з хуліганськими діями. У такому разі, як зазначено в абз. 2 п. 13 постанови Пленуму Верховного Суду України від 22 грудня 2006 р.,

№ 10 «Про судову практику у справах про хуліганство», вчинене має кваліфікуватися за сукупністю злочинів, передбачених ч. 1 ст. 377 КК і відповідною частиною ст. 296 КК [2; 2007. – № 2. – С. 6].

Якщо разом з погрозою вбивством винний умисно створює ще й умови для її реалізації в майбутньому (наприклад, розробляє план убивства, підшукує його співучасників тощо), такі діяння слід кваліфікувати як сукупність злочинів, передбачених ч. 1 ст. 377 КК і ч. 1 ст. 14 в поєднанні зі ст. 379 КК. Погрозу насильством разом з умисним створенням умов для її виконання слід кваліфікувати також за сукупністю злочинів, передбачених ч. 1 ст. 377 КК та ч. 1 ст. 14, ч. 2 або ч. 3 ст. 377 КК – залежно від характеру насильства. Погроза знищенням чи пошкодженням майна разом з умисним створенням умов для її здійснення утворює сукупність злочинів, які кваліфікуються за ч. 1 ст. 377 КК та ч. 1 ст. 14, ч. 1 або ч. 2 ст. 378 КК.

Погрози вбивством за ч. 1 ст. 377 КК і ч. 1 ст. 129 КК слід відмежовувати. По-перше, потерпілим від злочину, передбаченого ч. 1 ст. 129 КК, може бути будь-яка особа, а за ч. 1 ст. 377 КК – тільки суддя, народний засідатель, присяжний або їх близькі родичі. По-друге, для відпо-

відальності за ч. 1 ст. 129 КК обов'язковою умовою є наявність реальних підстав побоюватися реалізації цієї погрози, а за ч. 1 ст. 377 КК ця ознака не є обов'язковою.

За тими ж ознаками потрібно відмежовувати погрозу знищення майна, відповідальність за яку передбачена ст. 195 КК, від аналогічного злочину, передбаченого ч. 1 ст. 377 КК. За ст. 195 КК зміст погрози стосується лише знищення майна, тоді як за ч. 1 ст. 377 КК злочин може виражатися в погрозі як його знищенням, так і пошкодженням. За ст. 195 КК відповідальність настає за погрозу знищення майна лише в певний спосіб – шляхом підпалу, вибуху або іншим загальнонебезпечним способом, тоді як за ч. 1 ст. 377 КК злочин може полягати в погрозі його знищення будь-яким способом, тобто не обов'язково загальнонебезпечним.

Злочин, передбачений будь-якою частиною ст. 377 КК, за часом свого здійснення може бути вчинений: а) *до виконання* потерпілим діяльності щодо відправлення правосуддя (з метою недопущення чи зміни характеру такої діяльності); б) *у процесі її виконання* (з метою протидії такій діяльності); в) *після її виконання* (з мотивів помсти за таку діяльність). Проте у всіх випадках обов'язковою озна-

кою об'єктивної сторони злочину, передбаченого цієї статтею, є *наявність зв'язку* між діянням (психічним чи фізичним насильством) погрожувача і діяльністю потерпілого, пов'язаною зі здійсненням правосуддя. Так, за однією зі справ винний прийшов до суду, щоб з'ясувати, чому суддя заборонив виводити його на господарські роботи. Побачивши, що суддя зайшов до кабінету іншого судді, він також зайшов туди і, перебуваючи у нетверезому стані, став погрожувати судді фізичним насильством. Суд визнав указану особу винною у вчиненні злочину, передбаченого ч. 1 ст. 377 КК України [6]. У цій справі чітко простежується зв'язок між погрозою застосуванням насильства щодо судді й попередньою діяльністю потерпілого, пов'язаною з відправленням правосуддя. Відсутність такого зв'язку виключає кваліфікацію за ст. 377 КК, і за наявності необхідних підстав учинене може бути кваліфіковане або як злочин проти життя, здоров'я чи власності особи (наприклад, за статтями 129 і 195 КК), або за ст. 350 КК.

Слід також мати на увазі, що діяння може бути кваліфіковане за ст. 377 КК лише за умови, якщо воно вчинене у зв'язку із *законною* (правомірною) діяльністю потерпілого щодо здійснення правосуддя.

Якщо дії особи були реакцією на *незаконну* діяльність потерпілого або викликані особистими неприязними стосунками, не пов'язаними з виконанням ним діяльності з відправлення правосуддя, вчинене за наявності для цього підстав потрібно кваліфікувати як злочин проти особи або власності.

При кваліфікації злочину за ст. 377 КК треба враховувати, що діяльність, у зв'язку з якою винний застосував психічне або фізичне насильство до потерпілого, хоча й *має бути пов'язана зі здійсненням правосуддя*, але такий зв'язок може бути як *безпосереднім* (у вузькому розумінні – коли, наприклад, суддя у встановленому законом порядку бере участь у підготовці до розгляду судових справ, у їх розгляді, постановленні рішень чи їх виконанні), так й *опосередкованим* (у широкому розумінні – коли потерпілий виконує дії і приймає рішення організаційно-розпорядчого або процесуального характеру (наприклад, у зв'язку з обійманням посади голови суду), від яких залежить розгляд конкретних справ і прийняття рішень, тобто здійснює прийом громадян, розглядає звернення й заяви, призначає головуючого в судовому засіданні, вирішує питання про відвід суддів, призупиняє виконання рішень та ін.).

Якщо ж особа погрожує чи застосовує фізичне насильство щодо іншої особи у зв'язку зі здійсненням останньою *діяльності, хоча й службової, але не пов'язаної з відправленням правосуддя* (приміром, у зв'язку із прийомом чи звільненням працівників канцелярії суду, участю в узагальненнях судової практики чи в підготовці нормативних актів), учинене не підпадає під ознаки складу злочину, передбаченого ст. 377 КК, а дії винного слід кваліфікувати за ст. 350 КК.

За частинами 2 і 3 ст. 377 КК карається злочин з *матеріальним* складом, оскільки потерпілому у зв'язку з його діяльністю щодо здійснення правосуддя наносяться побої, спричиняються легкі, середньої тяжкості (ч. 2) або тяжкі тілесні ушкодження (ч. 3). Додаткова ж кваліфікація таких діянь ще й за статтями КК, що передбачають відповідальність за злочини проти здоров'я, не потрібна.

У разі, якщо судді, народному засідателю чи присяжному у зв'язку з діяльністю з відправлення правосуддя або їх близьким родичам були заподіяні тяжкі тілесні ушкодження, *що спричинили смерть*, учинене, як зазначено в абз. 3 п. 11 постанови Пленуму Верховного Суду України від 4 червня 2010 р., № 7 «Про практику застосування судами кримінального зако-

нодавства про повторність, сукупність і рецидив злочинів та їх правові наслідки» [3], виходить за межі складу цього злочину, бо спричинення смерті з необережності не охоплюється ознаками ч. 3 ст. 377 КК, а зміст санкцій ч. 2 ст. 121 і ч. 3 ст. 377 КК до уваги тут не береться. Ось чому вчинене в таких випадках слід кваліфікувати за сукупністю злочинів, передбачених ч. 2 ст. 121 і ч. 3 ст. 377 КК.

Суб'єктивна сторона злочину за ч. 1 ст. 377 КК полягає лише в прямому умислі, а за частинами 2 і 3 цієї ж статті умисел може бути як прямим, так і непрямым. При цьому слід враховувати, що до змісту вини має обов'язково входити усвідомлення винним того, що він: а) застосовує психічне або фізичне насильство щодо судді, народного засідателя, присяжного чи їх близьких родичів; б) учиняє злочин у зв'язку з діяльністю цих осіб щодо здійснення ними правосуддя. Якщо такий умисел винного було спрямовано на застосування насильства стосовно вказаних осіб, але внаслідок допущеної помилки злочин фактично вчиняється щодо особи, яка не належить до числа потерпілих, зазначених у ст. 377 КК (так звана «помилка в об'єкті»), вчинене треба кваліфікувати за ч. 2 ст. 15 КК й за відповідною

частиною ст. 377 КК.

Оскільки злочин, передбачений ст. 377 КК, вчиняється у зв'язку з діяльністю, пов'язаною з відправленням правосуддя, і винний усвідомлює цю обставину, то при вчиненні цього діяння він завжди має за мету або перешкодити цій діяльності, або змінити її характер у бажаному для себе напрямку, або помститися за вже здійснену діяльність, яка не відповідає його інтересам.

Суб'єктом злочинів, передбачених ч. 1 ст. 377 КК (погрози) і ч. 2 ст. 377 КК (побоїв, легких тілесних ушкоджень) є особа, яка досягла 16-річного віку, а щодо тілесних ушкоджень середньої тяжкості (ч. 2) чи тяжких (ч. 3) – 14-річного віку. Якщо цей злочин учиняє службова особа, яка в такий спосіб явно виходить за межі наданих їй прав чи повноважень, учинене утворює сукупність злочинів, передбачених відповідними частинами статей 365 і 377 КК.

Якщо винний використовує для погрози або насильства щодо судді, народного засідателя чи присяжного або їх близьких родичів предмети, зазначені у статтях 262 або 263 КК, його дії кваліфікуються за сукупністю злочинів, передбачених відповідними частинами статей 377 і 262 КК або ст. 263 КК.

ПРОБЛЕМИ ЗАКОННОСТІ

Список літератури: 1. Відомості Верховної Ради України. 2. Вісник Верховного Суду України. 3. Про практику застосування судами кримінального законодавства про повторність, сукупність і рецидив злочинів та їх правові наслідки: Пост. Пленуму Верхов. Суду України від 04.06.2010 р., № 7 // Офіц. сайт Верхов. Суду України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.scourt.gov.ua/clients/vs.nsf/0/AA58A473BAC61AF3C225774_2002CFC75?OpenDocument&CollapseView&RestrictToCategory=AA58A473BAC61AF3C2257742002CFC75&Count=500&. 4. Рішення № 1359277 // Єдиний державний реєстр судових рішень : Офіц. веб-портал суд. влади України [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/1359277>. – Заголовок з екрана. 5. Рішення № 2306439 // Єдиний державний реєстр судових рішень : Офіц. веб-портал суд. влади України [Електрон. ресурс]. – Режим доступу : <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/2306439>. – Заголовок з екрана. 6. Рішення № 5063263 // Єдиний державний реєстр судових рішень : Офіц. веб-портал суд. влади України [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/5063263>. – Заголовок з екрана.

УГРОЗА ИЛИ НАСИЛИЕ В ОТНОШЕНИИ СУДЬИ, НАРОДНОГО ЗАСЕДАТЕЛЯ ИЛИ ПРИСЯЖНОГО: КОММЕНТАРИЙ К СТ. 377 УК УКРАИНЫ Тютюгин В.И., Гродецкий Ю.В.

Работа посвящена комментированию ст. 377 УК Украины. На основании современных достижений теории уголовного права и судебной практики предложено доктринальное толкование объективных и субъективных признаков этого преступления.

Ключевые слова: угроза, насилие, судья, народный заседатель, присяжный.

THREAT OR VIOLENCE IN REGARD TO A JUDGE, FOLK ASSESSOR OR JUROR: COMMENT TO THE ART. 377 UK OF UKRAINE Tyutyugin V.I., Grodetskyi Yu.V.

Research is devoted to commenting of the art. 377 UK of Ukraine. Doctrine interpretation of objective and subjective signs of this crime is offered. On the basis of modern achievements of theory of criminal law and judicial practice.

Key words: threat, violence, judge, people's assessor, juror.

Надійшла до редакції 02.07.2010 р.

УДК 343.534

О.Е. Радутний, канд. юрид. наук, доцент
Національна юридична академія України
імені Ярослава Мудрого, м. Харків

ТАЄМНИЦЯ ЯК ПРЕДМЕТ ЗЛОЧИНУ Й ЕНЕРГОІНФОРМАЦІЙНЕ УТВОРЕННЯ

У наш час, коли розкриваються багато таємниць, за які нещодавно їх хранителі були ладні сплатити життям (своїм чи по-

рушника), коли широкій аудиторії пропонується величезний обсяг відомостей за різною тематикою, кримінальний закон продовжує